

În bălțile Dunării dimpotrivă. E împărăția lor; întreaga respirație a trupului aici se vede, unde apa, alimentul trebuitor vieții este din belșug. Mor de bătrânețe, iar cât trăiesc cunosc huzurul vieții pline. Ramificate cum sunt, desișul lor din Balta-Brăilei aduce aminte de livezile de măslini, cu care se aseamănă la port și frunze. Apa se înalță? Ele dau rădăcini adventive ce rămân ca o împletitură de Mangrove când apele se retrag. Pe vreme liniștită, în drum prin canalul Filipoiului, treci printr'un tunel de verdeață format din bolta sălciilor ce-și împreună ramurile abia lăsând o șușniță din cer și reflexul lor în apa ca oglinda de lucie. Mai în susul Dunării, pe Ostrovul-Mare de lângă T.-Severin sălciile în putere nasc păduri dese. Privite de sus, de pe Stârmina, par niște nori ușori lăsați la fața apei. Rar arbore mai decorativ, din care cauză sunt nelipsiți din parcuri.

În Deltă sălciile încep să deie și ele înapoi. Grindurile abia formate, viitura apelor din fiecare vară, nu le mai permit să crească prea îngrămădite. Continuă să umbrească, răzlețite, până ce iarăși pe grindul Letea și Caraormanu formează rama deasă a pădurii de stepă și alte foioase, rămășiță din vremurile cvaternare.

În afara plantelor de baltă, ce cresc la marginea lor, în cuprinsul domniei lor, puțin loc lasă pentru altele. Ici o cătină albă, dincolo un tufan de lemn-dulce (*Glycyrrhiza echinata*), leguminoasă cu flori mici liliachii, cu fructele spinoase, dezvoltate mai mult toamna, sau câte o euforbie înaltă, căreia îi priește umezeala.

Dela munte și până la mare cursul de apă este astfel întovărășit de asociații de plante deosebite și ca frecvență și ca dezvoltare.

B. În jurul unui lac.

Unde condițiunile sunt prielnice, varietatea formelor e tot așa de mare ca și într'o poiană. Ba poate și mai mare. Stuful și papura fac desișul de pădure. Păsările de baltă aici își au adăpostul. Nici noaptea nu e liniște. Fața apei e până hăt departe în mijlocul lacului sau verde, acoperită de lintițe sau o grădină împeștițată de flori. Rama oglinzii e făcută de o ghiurandă de tot soiul de plante, deprinse să aibă și piciorul udat de apă, măcar la viituri, mulțumindu-se și cu râvineala ce le vine din belșug prin pământ. Pe urmă, mai în afară, sunt alte plante, cărora tot le ajunge ceva mai multă umezeală decât în părțile prea uscate de pe costișe ori tapșane.

Balta e veșnic o grădină. Când te urci pe unul din dealurile care mărginesc brațul Sf. Gheorghe, se prezintă înaintea două lumi deosebite. Îndărăt, spre miazăzi, pădurile sunt înlocuite prin cirită sgribuliți, spinoși, meru în luptă cu vânturile. Pe coasta numai pietre, iarba e aproape uscată. Unde și unde, după un dos de bolovan, câte o garofiță se încumetă să sclipească. La adăpostul unui spin, își duce

trailui și o campanulă timidă, abia clătînându-și singurul clopot albastru. Desolarea stepei formează îmbrăcămintea peisajului dobrogean din toial verii.

În față însă se întinde verdele iuchis ce acopere delta. Incepe de jos, dela piciorul dealului, prin sălciile pletoase, rămuroase, care spun cât le e de bine. Ochiurile de apă, coturile părăsite ale brațelor sunt cioburi de oglindă asvârlite pe câmpul păpuriștei. Iar dacă prin Iunie străbați delta, ori te lași printre stâncile ce împrejmuesc spre răsărit, orașul Tulcea, nu-ți vine să crezi ochiului. Cele mai felurite forme, colori, le ai înainte pe o suprafață restrânsă, dela trandafiriul nufărului de pe baltă, la galbenul de șofran al stânjânelului până la albastrul tufelor de nu-mă-uita, pe țarm.

Sus e întinsul cerului pătat de norii alburii, sburând ca niște pasări din poveste; în fața ta luciul apei neturburat decât din vreme în vreme de saltul peștilor sglobii; în față o seră cu tot felul de flori. Totul e învăluit în liniștea desăvârșită a unui colț izolat de lume.

E pace în cer și pe pământ; pacea pătrunde și în sufletul tău.

* * *

Sunt plante care înoată la suprafața apei. N'au nevoie nici de rădăcini prea lungi ca să ajungă málul de pe fund, unde să se înțepenească. Dacă fața apei e liniștită, stau liniștite și ele, formând o crustă verde, deasă, pacostea peștilor, căci împiedecă primenirea apei cu oxigen. Dacă valuri se nasc, joacă și ele cu valurile, iar dacă zăgazul iazului se rupe, se duc și dintre ele, cu apa schimbată în șuvoiu.

Dintre aceste plante cea mai obișnuită e mătreața-verde, care acoperă orice apă stătută, mai adăpostită de vânturi. Cu o lopățică o poți pescui. Trasă din apă, o observi mai în tihnă. Pe lângă frunzulițe mărunte verzi, se găsesc și fire lungi tot verzi. Cea dintâiu e deosebită la popor ca mătreața-de-apă; pe celelalte le-a numit mătasa-broaștei. Sunt reprezentantele a două mari categorii de plante: unele cu flori și altele fără flori.

Mătasa-broaștei face parte dintre cele mai simple plante, ca alcătuire. Firile lungi și de un metru au trupul redus la un simplu șirag de celule puse cap la cap. Se zice că au trupul format dintr'un tal. Nicio diferențiere între celule. Rupi firul în bucăți; fiecare bucată continuă să viețuiască mai departe. În afară de obișnuita înmulțire a celulelor, împărțindu-se tot în câte două, planta se înmulțește prin spori. Cuprinsul unei celule se strânge ghem, se împarte în bucățele de protoplasmă rotunde, mici, numiți spori. Sporii se

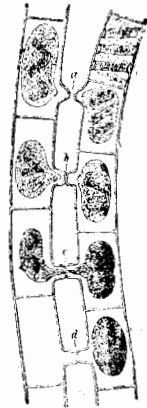

Fig. 402.—Mătasa-broaștei.

împrăştie în apă și dau fie care o nouă plantă. Se unesc cel mult cuprinsul din două celule aparținând la două fire obișnuite, aducând aminte de fecundația sexuată.

Un fir din mătasa-broaștei se deosebește de un fir din talul ciupercei, prin substanța verde (clorofil) ce o cuprinde. Mătasa-broaștei e o algă, cu clorofil în ea, uneori în formă de panglică învâltucită în spirală (*Spirogyra*). Prin clorofil alga trăiește liberă, pe seama ei; se hrănește singură; ciuperca fără clorofil își iea hrana de-a-gata dela alte ființe (parazită) sau din substanțele putrezite ale organismelor (saprofite).

Mătasa-broaștei plutește spre fața apei sau se prinde de vreun țărșuș ori piatră din apă. Se găsește în iazuri, dar și în apele iuți curgătoare. Nu sunt toate la fel.

Una dintre ele (*Chara*) e fixată pe fundul apei, formând ca o pășune în baltă. Trupul ei nu mai seamănă cu părul despletit, ca algele, ci ca o tufă de coada-calului, din locurile umede.

Trunchiul nu este format decât din celule puse cap la cap, unele mai lungi, altele ca niște noduri; alte fire ies din acelaș nod, ca niște frunze de jur-împrejurul trunchiului. Minunate sunt și organele lor de înmulțire, corpuri în formă de ouă, roșietice, crestate în spirală.

Minunea plantelor mici dintr'un iaz sau chiar un ochiu de apă liniștită, nu s'a isprăvit. O picătură

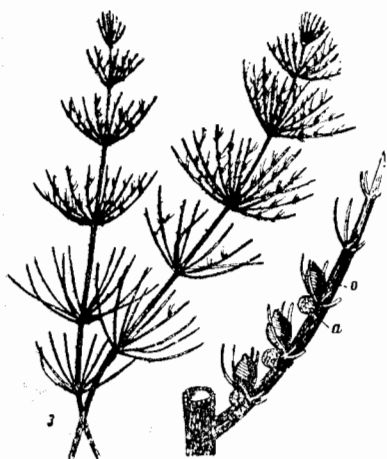

Fig. 403. — *Chara*.

pusă la microscop, îți desvăluie o lume mărunță de ființe, animale sau plante. Fiecare ca și ființele dintr'o pășune. Fiecare își duce traiul după legea ei. Dintre ele sunt unele curioase. Trupul lor se reduce la o celulă, în peretele căreia se adună silice, substanța care formează cremena. Și ele au clorofil, dar par brune din cauza unui pigment ce adesea acopere verdele clorofilului. Scheletul silicios este o cutie cu capac. Sunt libere, ori în colonii. Când mor, scheletul cade la fund. E mărunț, dar prin mulțime dovedește. Și așa pe fundul apelor se poate aduna un mâl cu diatomee, iar când mâlul s'a întărit, diatomeele fiind ca și niște așchii mărunte de cremene, alcătuiesc piatra numită tripoli, care are aceeași întrebuințare ca și sticla pisată, lustruindu-se cu ea obiectele de metal. La marginea Țării Bârsei s'a găsit un asemenea bogat zăcământ de diatomit neexploatat încă, o bogăție nebănuită pentru țară. Diatomeele se află cu miile în apele dulci; milioane

foiesc spre fața mărilor, formând împreună cu animalele mărunte, ceea ce se numește p l a n c t o n u l, pătura vie din apă, ce-i dă uneori o înfățișare lăptoasă. Aceste mărunte ființe formează hrana celor mai mari. Ele alcătuiesc mana oceanelor, fără care nu ar trăi nici animalele mărunte, dar nici uriașele balene. Unele pe altele se bizuie, iar toate pe planctonul format din ființe microscopice. Dar și acestea au legile lor de viață. O parte urcă mai spre suprafața seara, neplăcându-le lumina; altele dinpotrivă se urcă în zori de zi, lăsându-se mai la adânc cum se amurgește. Spre mările reci planctonul e mai bogat. De aici acele emigrări ale cârdurilor bogate de sardele, scrumbii, urmărite la rândul lor de peștii mari, cum e tonul sau chiar de balene. Romanul norvegianului B o j e r, «Ultimii Vikingi» se bizuie, în acțiunea viguroasă, tocmai pe urmărirea de către om a peștilor buni de pescuit, la rândul lor atrași în curente vii de bogăția planctonului, spre mările polare.

Mătreața-de-baltă e tipul celei mai simple plante cu flori (*Angiosperme*). Trupul ei se reduce la o frunză, verde. Atât. Una (*Wolffia*) nu are nici rădăcini. Nu e însă decât în aparență asemenea cu un tal. E departe ca cerul de pământ, în alcătuirea ei, de algele din jur. Corpul e format din straturi de celule, diferențiate; unele au clorofil; altele, dela față, au păretele mai îngroșat. Obișnuit mătreața-de-apă e formată din lintița (*Lemna minor*), cu trupul ca un fluturaș verde. Uneori câte o mică rădăcină iese dintr'o latură a trunchiului. Pe fața ei de sus sunt stomatele, ferestruicele prin care transpiră. Prin fața de jos sugă hrana din apă. Rădăcinele, ca niște fire albe, servesc mai mult ca trupul lățit să nu se răstoarne. E plantă cu flori, având trunchiu și frunze contopite într'o singură bucată, de forma frunzei. Mai rar, într'o coastă a trunchiului se arată o mică, mică florică verde, cu 2 stamine. De regulă însă floarea e o raritate. Înmulțirea lintiței se face pe altă cale și foarte repede. În scurtă vreme din câteva lintițe, iazul, dacă nu se curăță, e acoperit cu o scoarță verde.

Planta se înmulțește prin înmugurire. Dintr'o parte a trunchiului iese un alt fluturaș verde. Poate să rămâe lipit de mamă; de regulă devine de sine stătător. Cum dă gerul lintițele bătrâne pier. Numai mugurii cei mai din urmă, fără mult spațiu cu aer în ei, mai grei, se lasă spre fund, păstrându-se peste iarnă. Cum dă primăvara se urcă la suprafață, spre a se înmulți iarăși prin înmugurire.

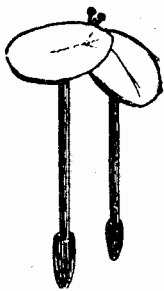

Fig. 405. — Mătreața-de-baltă.

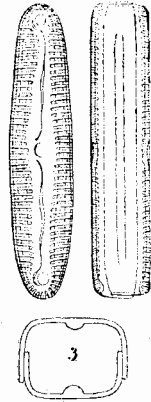

Fig. 404. — Diatomeu. 1 = văzut pe față; 2 = pe muche 3 = secțiune.

Câtă deosebire între simplitatea lintiței și trupul întreg al otrățelului-de-baltă (*Utricularia vulgaris*). Ce minunat exemplu de imaginație bogată a naturii. Planta întreagă nu e decât o grămadă

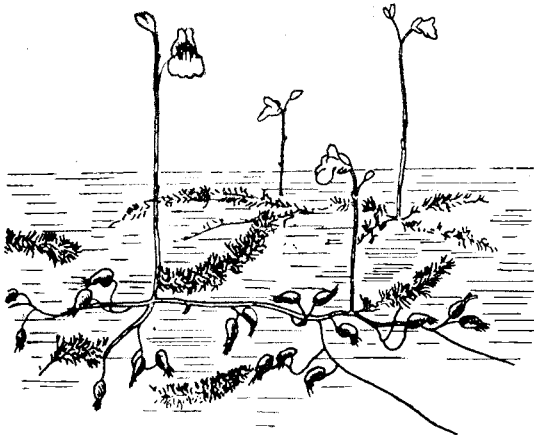

Fig. 406. — Otrățelul-de-baltă.

de capcane mărunte, aniuate la vârful frunzelor subțiri, care la urmă nu știi ce sunt: frunze compuse, reduse la fire de ață, sau ramuri filamentoase ale plantei. În orice caz trupul întreg se reduce la o tufișoară de fire verzi, sub apă, din mijlocul căreia, vara, se ridică o ramură mai groasă ce poartă flori dar servește în același timp ca un soi de susținere a plantei să nu fie încălțită de valuri. Floricelele gălbii, cu două buze, în fundul gurei cu dungi portocalii, fabrică nectar ce-l adună într'un pinteș. Acest nectar însă e fabricat cu sucurile supte din trupul micilor animale de apă, cum e puricele de baltă. Pe lângă frunzele subțiri, ca niște alge, planta are adevărate capcane plutitoare, modificarea vârfului frunzelor. Sunt niște beșicuțe mici, cu o dechidere prevăzută cu un capac, care funcționează ca și o supapă de siguranță. Din afară înlăuntru lasă să intre un mic animal, dar când el simte că a fost prins în capcană și dă să iasă afară, nu mai poate deschide capacul. Se sbate cât se sbate, dar la urmă moare mistuit, căci fața lăuntrică a sacului este căptușită cu niște peri, care secretează un suc mistuitor. În scurt timp din trupul animalului nu rămâne decât partea chitinoasă, nemistuită. Capcanele bătrâne, brune, sunt pline cu asemenea resturi din victimele plantei.

Este și o ademenire. În jurul căpăcelului secretează un suc dulce, care nu e decât nada pentru lăcomia micilor animale.

Nu e numai otrățelul care se hrănește cu sucul animalelor de apă. Mai rar decât el, dar destul de des răspândită în ghiolurile din Deltă, cu apa mai caldută, este *Aldrovandia vesiculosa*. Și ea e o plantă înotătoare, fără rădăcini, cu

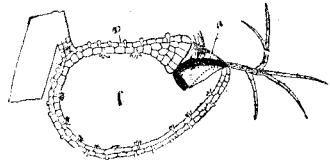

Fig. 407. — Capană de otrățel.

un trunchiu subțire, cu numeroase frunze ca niște fire de ață, ce ies mai multe din același nod. Nu e mai lungă de $\frac{1}{2}$ dm. Nu are capcane ca otrețelul, dar unele frunze sunt transformate, lățite ca niște tartaji

Fig. 408. — *Aldrovandia vesiculosa* (R.).

de carte, cu peri simțitori pe ea. De îndată ce un purece-de-baltă le atinge, cele 2 jumătăți de frunze se închid și cuprind animalul între ele. Din alți perișori iese un suc mistuitor și astfel din bietul răcușor nu rămâne decât îmbrăcămintea chitinoasă. Fiecare capcană nu servește decât o dată; alta se formează în loc. Spre toamnă, frunzele tinere se strâng grămadă ca un mugure mai greu, ce cade la fundul apei unde ierneză. Planta dă și flori albe scoase la fața apei.

În afara acestora, o pădure întregă de plante înotătoare se află în apele stătute. Când aluneci cu lotca pe luciul ghiolurilor din deltă sau Bălțile Dunării, e de ajuns să-ți resfiri degetele, ca dinții dela greblă, și să vâri mâna în apă, pentru ca să prinzi asemenea plante.

Așa e cosorul (*Cerathophyllum submersum*), zis și brădiș, ca dovada simțului fin de observare din partea poporului. În adevăr planta toată, fără rădăcini, e ca un vârf de brăduț. Pe trunchiul lung și de 2 m., din distanță în distanță ies frunze subțiri și ele, lungi, bifurcate, roată mai multe dela același nivel. Planta este toată sub apă; florile n'au nevoie nici de corolă colorată, nici de nectar. Stau ascunse la subsuora frunzelor. Cum însă în apă fecundația se face mai anevoios, iar neamul plantei ar fi în pericol să se stângă mai ușor, trunchiul se rupe lesne; orice crenguță ruptă, poate trăi pe seama ei, ca o nouă plantă. De altfel și printre animale sunt asemenea cazuri.

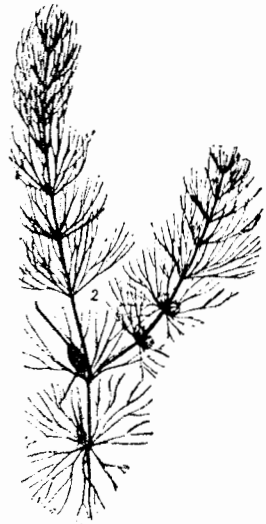

Fig. 409. — *Cosorul* (R.).

Poți să hăcuești o hidră în bucățele; fiecare bucățică crește și dă alt animal. Iarna, când gheața prinde lacul, cosorul putrezește; bucăți din el însă se lasă la fund, în mâl. E de ajuns. Cum se imprimăvărează, din ele ies alte ramuri, alte trunchiuri și vara planta e la locul ei.

Fructul unui neam al cosorului are trei lungi cârlige, două la partea de jos cu care se prinde, ca o ancoră, în mâl. E o plantă cu culoare schimbătoare după împrejurări, dela verde la măsliniu.

Cu greu se deosebește de cosor, penița, mālura bălții (*Myriophyllum spicatum*). Din trunchiul lung și de 3 metri, ies ramuri cu mai multe frunze din același nod, ca niște pene lungi și subțiri. Florile sunt mici, ca la sânzâciene, adunate la subsuoara unor frunze late ca nișesolzi. Cele femeiești sunt mai jos, cele bărbătești mai către vârful ramurei. Vântul le poartă de grijă pentru fecundație.

Fig. 410. — Fruct de *C. demersum*.

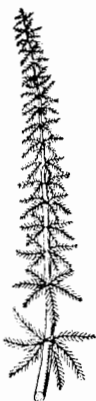

Fig. 411. — Mālura-bălții (R.).

Iarba-broaștelor (*Hydrocharis morsus-ranae*) seamănă la frunză ceva cu nufărul, numai că e mult mai mică și nu așa de rotundă. La fața apei, se arată numai câteva frunze lățite, așezate ca o cunună. Vrei însă să o scoți, vezi că altă cunună se ține de ea; și alta

Fig. 412. — Iarba-broaștelor.

și încă alta. La urmă, în loc de o plantă, scoți un odgonaș de 1—2 m., pe care se înșiră tufe de frunze. Toate sunt copii celei bătrâne. Dela subsuoara unei frunze, iese o rămurică terminată cu un mugure. Abia s'a desfășurat acesta la fața apei și alt mugure iese dela subsuoara uneia dintre frunzele noi și așa mai departe. Trebuie să se înmulțească în acest chip, căci siguranță mare nu are că se va putea da seminți.

Are floricele și încă frumoșele, dar separate. Cele bărbătești cu trei petale mari albe, cu pată gălbuie la bază. Insectele sunt atrase spre ele de culoare, dar și de un slab, pentru noi, dar plăcut miros. Florile femeiești pe altă tulpină, dinpotrivă așezate pe o codiță mai lungă, cuprind nectar, răspata osteneții și serviciului adus de insecte. Dar insectele mai rar se avântură peste fața apelor. Planta ia și alte precauțiuni. Nefiind nădejde numai în seminți, către toamnă mugurii care se formează la capătul rămurelelor subțiri, devin mai groși, și au adunate în ei rezerve de hrană; la urmă se rup și cad în mâl. Acolo ierneză. Cum au simțit boarea primăverii, în țesutul lor se nasc spațiuri cu aer; devin buretoși, ușori și încet-încet se ridică la fața apei, unde se desfășoară; vieța începe dela capăt.

Fig. 413. — Pașă. Muguri de iarnă.

Planta zisă în Deltă pașă (*Potamogeton crispus*) ține locul în apele noastre vestitelor alge marine, cu care se aseamănă prin frunze. Lungi și de $\frac{1}{2}$ m., sunt ca niște fâșii de pânză verde, ondulate, zimțuite pe margini ca un ferestrău. Încălcându-se cu altele, fac sub fața apei o păslă de verdeață. Aiurea planta e scoasă din apă, uscată și servește ca îngrășămintă ogoarelor ori ca hrană pentru porci. La noi e lăsată să dospească, fără cătare. Și ea are flori. Le scoate afară din apă și de departe seamănă cu rozeta din grădini. Fecundația se face anevoios, căci la ea gospodăria florilor e despărțită în două case, ce pot fi la mari distanțe una de alta. De aceea și planta și-a luat toate precauțiunile pentru iernat, dând muguri de toamnă. La vârful ramurilor frunzele sunt dese; formează ca niște cornete de hârtie puse una în alta. Se rup și cad la fundul apei, de intră ca un cui în mâl. La primăvară din ele iese o nouă plantă.

Tot așa sub apă își duce vieța mătreața (*Zannichellia palustris*), cu trunchiu subțirel și lung ce se tărăște pe fundul apelor; foarte ramificat are frunze tot ca așa de subțire, verde intens. Par niște împletituri de alge. Florile bărbătești simple au numai o stamină subțire, lungă, terminată cu o anteră mare; floarea femeiască cu un înveliș ca un păhărel, iar stigmatetele late, cu papile numeroase. Este una din cele mai răspândite plante acvatice din lume.

Interesantă este planta numită așa de bine sârmuliță (*Valisneria spiralis*), căci are frunzele lungi, subțiri în adevăr ca o sârmă puțin lățită, rotundă la vârf. Frunzele stau ca un buchet la capătul tulpinei scurte, prinsă de fund. Din ea ies ramuri ce se tărăsc, se pot prinde în mâl cu rădăcini, și astfel se formează uneori prin ghiolurile din deltă o adevărată pădure de frunze încălcite, care opresc chiar

pescuitul cu năvodul. Frunzele mai au o particularitate. De vine apa mare ele cresc mai lungi; de scade, frunzele devin mai scurte.

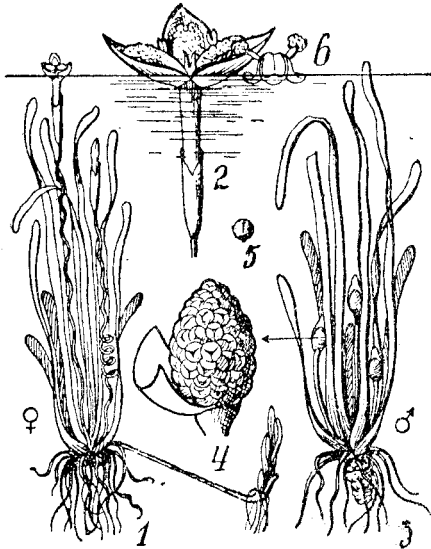

Fig. 414. — Sârmuliță (Gr.).

numită foarfeca-bălții (*Stratiotes aloides*). Partea de deasupra apei ai crede mai de grabă că e vârful unei plante de origină depărtată (*Agave*), care se pune drept ornament în grădini, având un buchet de frunze grase, late, terminate cu un spin rău. Rădăcinile le are înfipte în nămolul din fund; planta crește aproape în întregime sub apă, având frunze lungi și de $\frac{1}{2}$ m. verde închis, iar pe margini cu zimți tari, ca de ferestruu. Când înflorește, se desprinde din rădăcină, înnoată cu frunzele pe jumătate din apă. Florile ies dintr'un sac format din frunze cu mulți spini. Florile bărbătești sunt pe un trunchiu, cele femeiești pe alt trunchiu. Uneori pe o ballă nu se găsește decât numai de un fel. Speranța fecundării e numai la insecte, pentru răsplata cărora în floare se găsesc mult nectar în anumite stamine prefăcut în « nectaride ». Pentru ca să se coacă fructul planta întregă se trage iarăși sub apă, spre a se ridica la față după ce se coc semințele; către toamnă din nou se trage

Fig. 415. — *Agave* (Sch.).

Interesantă e fecundația la această plantă. Florile bărbătești se deschid sub apă; sunt îngrămădite la vârful unei codițe scurte. Florile femeiești dimpotrivă se ridică deasupra apei. Când anterele și floarea femeiască sunt deschise florile bărbătești se desprind de codița lor; fiind ușoare, ies la fața apei, sunt purtate de valuri ori mânate de vânt, până ce întâlnesc floarea femeiască. Astfel se face fecundația; așa se lămu-rește de ce sunt multe flori bărbătești la un loc. După fecundație codița florii se strânge în dese spirale, iar fructul se coace sub apă.

În ghiolurile din Deltă mai adesea, crește o buruiană curioasă prin înfățișarea ei

la fund. Pentru orișice precauțiune, planta se înmulțește și prin muguri ieșiți dela subsuoara frunzelor, care prind rădăcini și dau o nouă plantă.

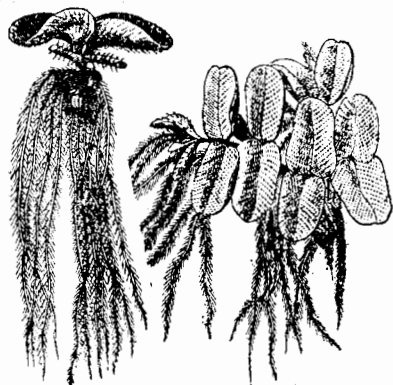

Fig. 416. — Pestișoară.

Fig. 417. — Foașeca-bălții (Gi.).

Pe lângă plante superioare cu flori, în apele stătute trăiesc câteva plante fără flori. Întâlnită și în apele curgătoare, încete, este peștișoara (*Salvinia natans*), plutind printre mătreța de baltă, cu care însă nu se poate confunda. Pe un trunchiu lung și subțire stau înșirate, una în fața alteia, frunze eliptice, cu marginea întreagă, cam păroase pe fața de sus. Acestea plutesc la fața apei. Sub ele se află al doilea rând de frunze cu totul diferite, schimbate în firisoare lungi, păroase, care joc rolul rădăcinelor. Această plantă se înmulțește cu spori, închiși în niște cutii cu pereți mai tari, sferici, așezați sub baza frunzelor din afară, mai late.

Mai rară este un neam al ei (*Marsilia quadrifolia*), cu tulpina târtoare, din care ies patru frunzulițe.

Alte plante, din largul bălții, au rădăcini înfipte în mărul din fundul apei, trimițând la față numai frunzele și florile; nu-și pot schimba locul, cu apa. Când balta se usucă, ele tânjesc, așteptând vremuri mai bune.

Locul de cinste în această grupă de plante, se cuvine nufărului.

La noi trăiesc două soiuri de nuferi mai obișnuiți, de multe ori împodobind împreună fața apelor stătătoare, mai la adăpost de valuri și unde fundul nu e prea adânc.

În toiu verii, când florile sunt desfășurate, lacurile din Balta Brăilei sau din Deltă, dar și de pe alte iazuri mai mari din cuprinsul țării, sunt atractive ca și grădinele.

Fig. 418. - *Marsilia quadrifolia*.

La nufărul-alb (*Castalia alba*) se prinde mai bine decât la oricare, variația constituției plantei în legătură cu mediul și preve-

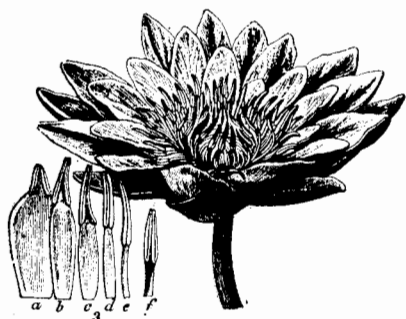

Fig. 419. — Nufăr-alb (d. Wossidlo).

derile până la amănunțimi pentru îndeplinirea nevoilor ei numeroase și felurite. Trunchiul lui e înfundat în mâl (rizom) având numeroase rădăcini adventive. Din muguri ies frunze și flori. Toate au codița lungă și străbătută de spațieri pline cu aer. Frunza cât stă sub apă, seamănă cu un sul de hârtie, făcând să se vadă fața-i dedesubt, ruginie. Cum a ajuns în aer, se desfășoară ca un scut verde, cu marginile netede, lată îndeajuns ca să se odihnească broasca pe ea.

Și-a luat precauțiuni și împotriva numeroșilor melci care foiesc prin baltă și cărora le-ar veni dorul să roadă codițele frunzelor. Ca să le treacă pofta, planta a fabricat un gard ghimpat. Nu pe din afară, ci în lungul canalelor pline cu aer din codițe, în care se află din loc în loc câte un smocușor de țepi ascuțiți, de piatră, așa încât dând cu gura de ei, melcul fugе împușcat. Frunzele late, ceruite ca să nu prindă ploaia, groase ca de piele, joacă după valuri, fără să se rupă. Spre a da afară din trup prisosul de apă ce-l au din belșug, ferestruicele (stomatele) pe care plantele de uscat le au pe dosul frunzei, la nufăr sunt pe fața frunzei. E o adaptare nimerită.

Podoaba plantei este floarea mare, cu petale multe, albe, ca și un trandafir bătut. Cât face drumul spre soare și lumină, bobocul e acoperit de 4 sepale, verzuie, scuturi solide. Cum a ajuns în aer, își desfășoară farniecul îmbrăcăminte. Florile se deschid întotdeauna la ceasurile 6—7 dimineața și se închid spre seară, pe la 4—5. Le place numai bătaia soarelui în plin. Petalele sunt pe mai multe rânduri. La nufăr se poate vedea minunat că staminele sunt petale modificate, după cum acestea nu sunt decât frunze schimbate, fapt asupra căruia cel dintâi a atras atențiunea marele poet Goethe. Și staminele sunt multe, cu saci plini de polen. Din pădurea lor abia se vede stigmatul lat, asemănător cu acel dela mac. Floarea chiamă spre ea insectele; un miros discret, plăcut, le arată drumul. Ele vin și înoată în pulberea aurie a polenului, cu care se mulțumesc, căci nectarul nu fabrică floarea, deschisă și o săptămână, până când e asigurată fecundația.

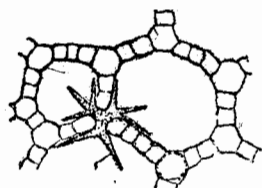

Fig. 420. — Ghimpi în codița frunzelor de nufăr.

Imediat după aceea, fructul se trage în împărăția apelor. Acolo se coace, acolo se desface și dă drumul numeroaselor seminți, care înainte de a încolți însă fac o baie de soare. În jurul lor se află o manta de cleiu, care se umflă în apă, capătă spațiuni cu aer; devin adevărate bășici de înotat. Spre fața apei semințele ajung mai multe la un loc, golomoț. După ce au stat în bătaia soarelui, cleiul ce le ținea dispărând, semințele se lasă la fund, departe de mama care le-a născut și se înfundă în mâl. Nu încolțesc chiar îndată; de multe ori trec și 2 ani, până când din ele iese un pușor.

Nici nufărul-galben (*Nuphar luteum*) nu e urît. Seamănă la port și la obiceiuri cu cel alb. La floare însă e altfel. Mai întâi are 5 sepale gălbui, pe dos verzui, mari, late. Ele atrag atențiunea, căci petalele, mai galbene, mai multe, cu nectar la bază, formează o cunună lăuntrică în jurul staminelor, îngrămădite în

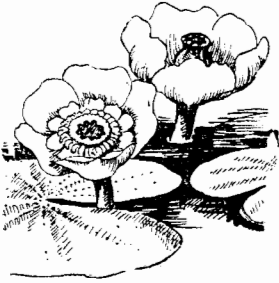

Fig. 421. — Nufăr-galben.

Fig. 422. — Drețe. Băile-Episcopiei (fot. Nyárády).

jurul stigmatului lat, mai purpuriu. Fructul ca o butelie pântecoasă, se rupe de codiță, stă sub apă și după ce s'a copt, se desface în felii. Acestea plutesc ca niște luntre mici, pline cu seminți, păstrate într'o grămadă de materie gelatinoasă. Albiuțele cu pui, rătăcesc cât rătăcesc pe fața apei, iar când aerul ce le făcea plutitoare se isprăvește, se lasă la fund unde încolțesc după vreme mai îndelungată.

Pe lângă nufărul albi și galbeni, care alcătuiesc podoaba apelor liniștite întinse sau a ochiurilor mai mici, în România crește o plantă relictă, adică rămasă din vremurile geologice, cum nu se mai întâlnește aiurea în Europa. E neam cu nufărul, dar se deosebește de el. Localnicii îi zic drețe, iar în știință *Castalia lotus* (*C. thermalis*).

Aproape de Oradea-Mare, la vreo 8 km. spre Sud-Est, se află Băile Episcopiești, iar în apropiere un lac de vreo 4000 m² de suprafață, cu

apă naturală caldă, până la 34°. Primăvara sau toamna târziu când te apropii de lac, parcă ar fi un gheizer. Aburii ridicați dela fața apei ce nu îngheață nici la gerul bobotezei, formează un înveliș de ceață argintie, încet ruptă de vânt și împrăștiată. Fața apei e limpede și fără nicio frunză pe ea.

În timpul verii e cu totul altă înfățișare. Aproape în întregime apa e acoperită de frunze mari, circulare, dințate pe margini și despicate adânc într-o parte. Se arată din fundul lacului, adânc și de 5 m. în mълul căruia se află trunchiul subpământean. Frunza mică și sucită ca un sul subțire, cu marginea nedințată, când iese din mugure se ridică spre față unde se desfășoară, ca o tipsie ținută de o codiță lungă. Pe față frunza e lucie, verde. Marginele ei nu sunt refrante. Pe dos însă are alt aspect. Nervurile proeminente, ca niște vine umflate, ruginii, aduc aminte de ale vestitei plante acvatice din ținuturile calde (*Victoria regia*). Ziua, în bătaia soarelui de amiază, lângă frunze, pe altă codiță, se văd flori albe-trandafirii, strânse, asemenea unor flăcări ce pâlpaie la fața apei. Taina acestor flori începe pe înserate, când a mai rămas ceva din lumina asfințitului. Atunci își desvăluie frumusețea petalelor albe, cu aburi trandafirii pe fața din afară, având uneori și un diametru de 15 cm. Pe noaptea cu lună dau un farmec deosebit liniștitului lac; par stele presărate pe întunecata față a apei. De aici apropierea ce s'a făcut cu vestita floare *Lotus* din Nil, ce și-a căpătat renume din poezia lui *Heine*. Inchizându-se odată cu asfințitul soarelui, Egiptenii au închinat-o lui *Osiris*, zeul soarelui.

Dreța n'are a face cu *Lotus* din Egipt. I se dă numele acesta pe nedrept. Ea își deschide floarea boghioasă asemenea cu a nufărului, la apusul soarelui și o închide când soarele e de vreo 2 sulite pe cer, pe la ora 10. Farmecul nopții i-a făcut faina florii, care însă e mai mândră dimineața când strălucește în bătaia razelor de soare, ce străbat străvezia scamă a ceții, rămasă de peste noaptea răcoroasă.

În renumele ei stă însă pieirea ei. Lăcomia de câștig a copiilor era aproape să o stârpească, dacă nu intervenea legea prin care Lacul Peșea și râul care iese din el, acoperit uneori de drețe, este pus sub ocrotire, socotit printre rezervațiile naturale. Ar fi în adevăr păcat să dispară de pe cuprinsul țării noastre «un unicum» cum se spune în asemenea cazuri, un monument al naturii, cum nu se găsește aiurea. Ocrotirea trebuie să vie și din partea numeroșilor vizitatori; să se mulțumească cu priveliștea rară ce li se prezintă, cu atât mai mult cu cât biata floare ruptă din mediul ei, nu ține, ci-și apleacă pe brațul ce o poartă, capul, prin repede a vestejire a codiței. Îți face impresia unui copil ce-și închide pe veci ochii.

Nuferii trăiesc la larg; mai la margine cresc alte plante numeroase, care ca și nuferii au rădăcinile înfipte în mълul fundului, dar au și părți din trup scoase deasupra apei, cu port schimbat.

Așa e bolgari neam cu piciorul-cocoșului (*Ranunculus sceleratus*). E așa de numeros uneori, încât formează pe brațul Borcea insulițe. Trunchiul lung, subțire, are două soiuri de frunze. Cele din apă sunt divizate ca ale mărarului; cele dela față late, crestate și plutitoare. La floare seamănă cu floarea-păștelui, cu care se înrudește. După fecundație, codița florilor se îndoaie, trăgând fructele în apă ca să se coacă. Semințele, mici de tot, ușoare, se ridică la față și pot fi transportate chiar de păsări, pe penele cărora se prind, cu picăturile de apă.

Curioasă e în totul planta cornaci (*Trapa natans*) bine cunoscută în preajma bălților după fructele negre, asemenea unui capăt de ancoră, prin cele 3—4 cornuri ascuțite, pe care le are la colțuri. E peirea plantei, căci sămânța dinlăuntru, cărnoasă, e bună de mâncat; franțuzii îi zic castane de baltă.

Interesantă e vieța plantei. La capătul de jos al trunchiului lung și subțire, sunt respirate rădăcini, unele verzui funcționând ca frunze.

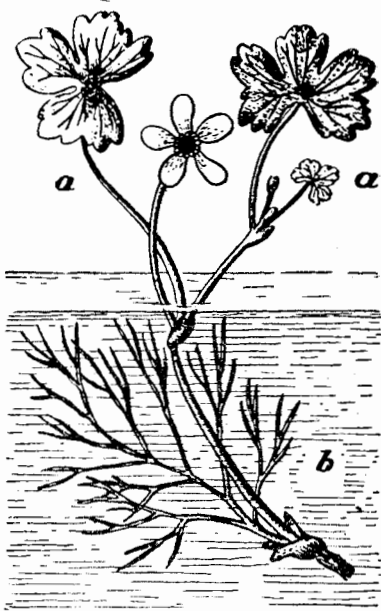

Fig. 423. Bolgari (Gr.)

Fig. 424. — Cornaci. Delta (fot. Bakule).

Sunt două soiuri de frunze. Cât trunchiul rămâne în apă, până prin mijlocul verii, sunt frunze subțiri ca niște mănunchiuri de fire. Cu ele se hrănește planta. Când e să înflorească, dă alte frunze la față apei, servind drept înnotătoare. Sunt rombice, cu codița plină cu aer și așezate roată de jur împrejurul vârfului unde iese și floricelele, grămadă dela subsuara frunzelor. Ingrămădite pe apă formează buchete-buchete, dese, colorate arămiu ca frunzele de viță spre toamnă; în mijlocul lor sclipesc

florile, aburite trandafiriu, cu câte 4 petale fiecare. Fructele la început sunt ca nucile, cu o coajă neagră, tare, lemnoasă și un înveliș cărnos verzui cu 4 spini ca și colțurile ancorei. Cum s'a făcut fecundația, codița florilor se îndoaie, pentru ca fructul să se coacă sub apă. Dar cum sunt grele și multe, planta ar fi în pericol să fie trasă la fund. Odată cu umflarea ovarului se umflă și mai tare codițele frunzelor, de cuprind mai mult aer. Planta și-a fabricat deci beșici înnotătoare, care țin la suprafață greutatea fructelor coapte. După ce partea cărnoasă, ca și la nuci, se dejghioacă, fructele negre cad la fund, unde se țin în mâl cu coarnele ancorei. Din ele iese, pe singura ferestruică mai moale din coajă, mai întâi o rădă-

Fig. 425. — *Fruct de cornaci.*

cioară, care se ramifică și se înțepenește în mâl și apoi și trunchiul. Coaja neagră a fructului, după ce și-a îndeplinit serviciul, rămânând ușoară, se ridică la fața apei, unde valurile o poartă cât o poartă, până ce o asvârle în vreun colț liniștit dela țarm.

E interesant chipul cum această plantă și surorile ei, își asigură iernatul. Spre toamnă, un mugure crește puțințel, dând o crenguță scurtă cu frunze ca de piele, scorțoase și lucii; celelalte crengi putrezesc. Aceasta se lasă la fundul apei în mâl și ierneză. Cum simte primăvara, un muguraș ascuns, din vârf, prinde a încolți, dă o nouă crenguță și rădăcinii. Planta a înviat.

Grădina de pe fața apelor este bogată în plante. Troscotul din curțile neîngrijite ori lrișea hrănitore își au reprezentantul în bălți, prin fratele de cruce *Polygonum amphibium* cu un trunchiu înfundat în mâl, târător, care dă ramuri lungi și de un metru, noduros din loc în loc, de unde ies frunzele cu codiță lungă ca să ajungă la față, unde plutesc ca și foile de nufăr. Frunzele lucii, seamănă cu un fier de lance. Dintre ele se ridică un pământuf de flori trandafirii, cu mult nectar și din cauza aceasta vizitate des de albine. La această plantă se poate prinde minunat de bine adaptarea ei la mediu diferit, când își schimbă înfățișarea de nici n'o mai cunoști. Ea poate trăi și pe mal. Dar atunci n'are nevoie de canale cu aer, Trunchiul devine mai tare, frunzele mai mici, cu codiță mai scurtă. Se îmbracă peste tot cu perișori ca de mătase, își fabrică până și un incl de clei la baza florilor, spre a opri în drum furnicile care ar năzui după nectarul mai abundent, rezervat numai insectelor sburătoare. Același individ poate crește în apă, dar e deajuns ca o ramură să atingă uscatul, pentru ca restul ce mai crește să fie schimbat. În adevăr planta merită numele de *amphibium*, adică putând trăi și în apă și pe uscat, dar în același timp arată cât de schimbătoare e planta după condițiile în care trăiește.

Cam la fel și broscărița (*Potamogeton natans*) are frunzele cu nervuri paralele de un verde închis ca a grăului în toamnă, dar

mai ceruite; dintre ele răsare tot un pământuf de flori dese albicioase, în mijlocul cărora sclipesc 4 puncte purpurii, anterele.

Toate aceste plante au flori pe care le scot deasupra apei.

Înărița (*Najas minor*) trăiește cu totul în apă. Îi plac apele mai adânci unde formează tufe dese, în mic aducând aminte de încălțitele alge marime, cu care se cam aseamănă și la port. La început are o mică rădăcină. Mai pe urmă rămâne numai cu trunchiul lung, aproape cât un paiu de gros și cu câte 3 frunze din distanță în distanță. Frunzele sunt și ele înguste ca niște strujituri, ondulate, lungi și de câte 2 cm., cu zimți ascuțiți pe margini. Stau de regulă îndoite în jos. Florile rămân în apă. Sunt însă de tot simple, fiecare fiind redusă la o singură stamină, cu 4 saci de polen. Polenul încolțește chiar din floare, așa încât nu are

Fig. 426. — *Broscariță* (R.).

Fig. 427. — *Ciuma-apeilor* (R.).

nevoie să mai fie purtat pe altă floare, ci se lipește de-a-dreptul pe stigmatul vecin. Prin aceasta, adaptarea la viață de apă este completă.

Prin *ciuma-apeilor* (*Helodea canadensis*) întâlnim un exemplu din care se deduce importanța omului, ca factor de răspândire a ființelor. Omul e universal. Pe el nu-l oprește din drum nici gerul, nici arșița, căci are mijloace de apărare. În călătoriile lui pe toată fața pământului uneori cu voie, transportă semințe de plante, animale mărunte. Alte ori fără voie duce ființe, care se anină de mijloacele lui de transport.

Astfel s'a adus în Europa, mai acum un veac, planta *Helodea canadensis*, care s'a înmulțit atât de repede, încât a invadat apele din continentul întreg. Se întâlnește și la noi, în ghiolurile din deltă.

E o buruiănă ce seamănă puțin cu cosorul; pe un trunchiu subțire ca un fir de ață ies cât trei frunzulițe din noduri dese. Frunzele sunt

întregi, lunguețe, rotunde la vârf; rămân verzi uneori și iarna; nu mor de cât în primăvară. Planta nu pierc, căci are grijă să deie din ea, către toamnă, ramuri de iernare, subțiri; seamănă cu niște viermi, când se lasă la fund, pe mâl. Uneori la subsuara frunzelor iau naștere muguri mai cărnoși, groși, cu frunze lătuțe. Grei, se lasă iarăși la fund.

Nu se reproduc prin semințe, căci curios, plantele din Europa n'au de cât floricele femecești, pe care le ridică la vârful unei crenguțe subțiri și netede, deasupra apei.

În chipul arătat se înmulțește peste măsură, atât de repede, în cât uneori, din încălcirea lor se nasc zăgazuri la gura apelor mai line. Se pot fixa și în mâl priu prelungiri de ale trunchiului în formă de rădăcini. Impedică uneori traiul altor plante. Nu e vorba că și înmulțirea lor din cale afară într'un ochiu mai mic de apă, le face să piară, căci ajung să se înăbușe unele pe altele.

Nu orice ochiu de apă este destul de adânc pentru ca pe lângă liniță să mai cuprindă și alte burueni de apă, dintr'acelea care stau cu totul în apă sau chiar care sunt țintuite prin rădăcini. Nu este însă ochiu de apă cât de mic care să nu aibă spre mal, plante care se găsesc la urmă și în ținuturile mlăștinoase, unde apa sacă peste vară. În luncile râurilor care se revarsă primăvara, în lungul Dunării sau în jurul iazurilor din ținuturile mai hleioase din «Pustiul» lui *Cantemir* care se întinde de o parte și de alta a Prutului în județele Botoșani, Iași și Bălți ori în Câmpia ardeleană de lângă Cluj, papura și stuful nu lipsesc.

Papura este de două soiuri: una cu frunzele mai late albăstrii, înaltă și de trei metri (*Typha latifolia*); alta cu frunzele înguste verzi, ca iarba proaspătă (*T. angustifolia*). Trunchiul papurei e subpământean, gros, noduros și cu multe materii de rezervă, dulcii. În Bălți și Delta, la nevoie pescarii îl mănâncă. În orice caz porcii se dau în vânt după el, rămând într'una prin mâl. Ramurile care se ridică în aer, pline cu o măduvă și ușor mlădiindu-se, poartă frunze lungi, răscute puțin pentru ca bătaia vântului să nu le rupă și cu o teacă ce învăluie ramura, să o facă mai rezistentă.

Frumoasă e papura când înflorește în al 3-lea an. Pe o ramură netedă, lucitoare și înaltă, sunt două pământufuri. Unul cilindric mai jos, de culoare verzie, cuprinde florile femecești; altul mai deschis, mai pufos, e în vârf, de culoarea scorțișoarei la papura cu frunza lată; cele 2 pământufuri stau în atingere; la cealaltă, între pământufuri rămâne un loc gol, mai lung. După ce fecundația s'a făcut prin ajutorul vântului, florile bărbătești cad cu totul, rămânând goală sulița ascuțită din vârful ramurei. În schimb pământul de jos, capătă o înfățișare catifelată, ea și când ar fi muiată în vopsea de nucă. Către toamnă, din el ies fructele mici purtate de vânt, având în vârf, ca și

la pădăie, o cunună de puf alburii. Pământul atunci pare că e învelit cu scamă. Puful e luat de vânt, iar în nacelă se găsește embrionul. Fructul cu sămânța în el cade departe de părinți. Astfel rar baltă fără papură pe margine.

Stuful sau trestia (*Phragmites communis*) e cu totul altfel la port. Ramurile sunt goale înăuntru, netede la față și cu noduri din loc în loc, care le întăresc. Frunzele ieșite din noduri îmbracă întâi trunchiul o bucată de loc cu o teacă largă și apoi se desprind, ca și la popușoi. Când bate vântul cât de tare, ele se succesc astfel ușor ca să le sufle 'n dungă; dacă le-ar bate în lat ramurile s'ar rupe lesne. De aceea trestia, ca și papura, se teme mai puțin de vânt chiar decât stejarul. E doar cunoscută fabula: stejarul și trestia. Spre toamnă, în vârful crengilor lungi și de 5 m. se ridică spi-

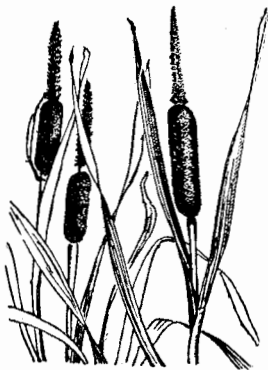

Fig. 428. — *Papura*.

Fig. 429. — *Trestia*.

curi asemenea celor dela porumb, numai că florile mai mătăsoase sunt purpurii, cu reflexe albicioase când le răscolește vântul. Fructele se coc până în Ianuarie. E o frumusețe câmpul întins de trestie, când vântul o bate. Frunzele sunt orientate în direcția vântului, pare că peste stufăriș a trecut un pieptene uriaș. Către toamnă când spicurile din vârf sunt desfășurate, pare că sunt valurile unei ape. Șuerul vântului, ondulațiile tresticii deșteaptă un tablou viu, caracteristic.

Păpuriștea ca și stufărișurile întovărășesc de obicei lacurile mari, iazurile mărunte, cele din lungul râurilor, ca și ochiurile de apă stătute.

Mai puțină în cuprinsul Olteniei, ca și în stepa Moldovei, mai numeroasă în lungul Dunării, a Prutului sau în locurile din ținutul Crișurilor, păpuriștea, pădurea bălților, este ascunzișul pasărilor de baltă

și al altor animale de apă. Primăvara freamătă de glasul păsărelelor cântătoare. În zona lor găsec crapii de mâncare din belșug, de ajuns cât niște porci de lapte. În balta Brăilei, a Borcei și mai ales în Deltă, e deasă și întinsă. Stoloanele papurei împletite cu ramurile, înaintează spre largul ghiolurilor, ca o rogojină vie. Formează plaurul sau plavia atât de caracteristică Deltei. Vântul rupe părți din marginea plaurului și astfel nasc insule plutitoare, rătăcitoare, mânate de vânt la larg sau spre alt țarm, unde se prind. Insula e o adevărată corabie vie, căci împreună cu papura plutește și plantele care au prins rădăcini pe ea. Nu rar cu plantele călătoresc babițele pe cuib, câte un lup sau chiar mistreț, pe când dedesubt la răcoreală stau crapii ascunși. E un fenomen rar întâlnit aiurea.

Papura ori unde se află, prin încălcitura trunchiurilor ei e un factor de împotmolire a iazurilor; prin pământul adus de vânt, produs din putrezirea plantelor, se lasă la fund, înălțind mărul. Este o operație grea și costisitoare pentru a curăți lacurile asanate din jurul Bucureștilor, de papură și stuf, care tind să le înmălească.

Papura e o bogăție puțin folosită la noi. Pescarii în izolarea lor, în vremea pescuitului, își fac casele temporare cu pereți din papură. Stăncile din câmpie, împrejmuirea caselor în unele sate de lângă Iași, sunt făcute din papură mlădioasă, bine legată și des bătută. Mulți oameni de lângă iazurile cu papură își scot cheltuiala zilnică, împletind rogojine, coșarci, preșuri. Cum duc Moții la depărtări șindrila, cercurile și buțile fabricate de ei iarna, tot așa pornesc căruțe din Sudul Basarabiei sau din apropierea Dunărei, încărcate cu rogojini, departe spre locurile unde nu se află papură, căci rogojinele sunt puse pe jos, pe pereți în dreptul patului și chiar în loc de saltea, apărând de frig. Papura ar putea avea și o mai largă întrebuințare prin fabricarea celulozei, cu atât de multă cătare.

Și trestia, tovarășa papurei, este de mare folos. Acoperișul caselor din ținutul dealurilor și din câmpie se făcea în mare parte din trestie bine bătută, de selipește ca aurul la soare.

Pădurea stufărișului, mai spre mal, unde fundul apei nu e prea adânc, se îndeasă și prin alte plante, nelipsite din tovarășia celor două pomenite.

Ușor de cunoscut este șovarul (*Sparganium ramosum*) prin fructele, măciuci țepoase ca de arici, ce se găsesse pe ramuri ieșite de la subsuoara frunzelor muchiate. De aceea prin unele părți i se mai spune capul-ariciului, iar pe aiurea buzdugan. Glemurile florilor bărbătești sunt mai mărunte, înșirate mai mult la partea de sus a crenguței; cele femeiești sunt mai mari, mai verzi. Fructul are un sâmbure tare, învelit într'o parte cărnosă plină de o dată cu mult aer, ceea ce îl face să plutească; valorile astfel îl împrăstie. Pe urmă în locul aerului întră apă; fructul devine greu, se lasă la fund unde sâmbăuța dă colț. E o minunată adaptare a răspândirii semințelor.

Se mai observă la el și o schimbare în înfățișare, după cum crește. Dacă fundul e adânc, frunzele rămân sub apă, sunt mai moi, mai subțiri și se ițesc numai la fața apei. Dacă însă balta a secat, șovarul capătă frunze groase, aspre, de nu le pot paște vitele.

Rugina (*Juncus effusus*) se trage și mai spre uscat. E de ajuns ca pământul să fie ceva mai umed, pentru ca să apară și el. Nu e tocmai înalt, cu paiul verde-închis neted, strălucitor, plin cu măduvă. Se rupe ușor. Spre vârf apare un mănunchiu de fire noduroase, cam la fel cu spicurile meiului. Sunt florile, care au obiceiul să se deschidă la anumită vreme din zi, des-de-dimineață, spre a da drumul polenului pe la ora 7 și a se închide în-

Fig. 430. — *Capul-arietului* (R.).

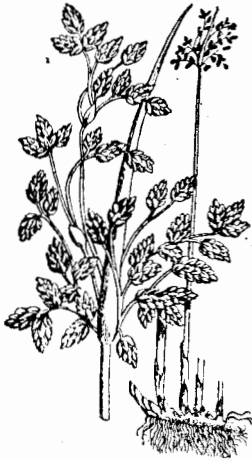

Fig. 431. — *Rugina* (Gr.).

dată după amiază, între 1—3. Nicio floare nu se deschide a 2-a oară.

Se înmulțește și prin ramuri subpământene ce se adâncesc în pământ, de nu scapă de el grădinele din stepe ca și de pir.

Rogozul (*Scirpus lacustris*) zis și țipirig are și el un rizom ce se înrămuște la fața mълului, în care se prinde cu rădăcini adventive. Ramurile sunt mai înalte mai groase, netede și fără frunze în lungul lor. Frunzele puține, se dezvoltă la baza trunchiului. Cât sunt îmbobocite florile din vârful ramurilor sunt apărate de o teacă. Din ele se desfășoară spicuoșoare mari, ruginii, care spânzură delicat la capătul unui fir mlădios, strânse grămadă

într'un mănunchiu. Rugina și rogozul adese înlocuiesc papura și stuhul, formând cadrul lacurilor.

Cu vre-o 250 ani în urmă fu adusă din Asia obligeana zisă și trestia-mirositoare (*Acorus calamus*) ca plantă aromatică. Așa de repede ce s'a aclimatizat în Europa, în cât a ajuns și la noi tovarăș aproape nedespărțit al pipirigului la marginea lacurilor.

Și ea are un rizom gros, ce se lungeste în mâl. Din dreptul nodurilor iese un mănunchiu de frunze lungi și de peste 1 m., în forma frunzelor de papură. Capătul rizomului se îndoaie în sus ca o ramură cu 3 muchi, ce se termină printr'un spic ca un știulete de popușoiu, la subsuoara unei frunze ce-l învâluie la început, ca într'o teacă. Florile mărunte nu dau semințe coapte, pare-se din cauză că lipsește insecta care în locul ei de baștină, servește la fecundarea florilor. În schimb se înmulțește lesne prin rizomul ce se lungeste, prin mugurii ieșiți la

Fig. 432. — Rogoz (K.).

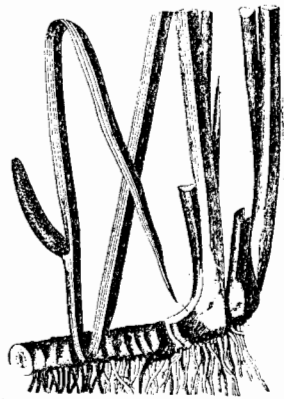

Fig. 433. — Trestia-mirositoare.

subsuoara frunzelor. Era foarte căutată în medicină împotriva durerilor de stomac.

În afara păpuriștei dese, cresc o sumedenie de plante, legate de umezeala lacurilor sau de râvineala mai îmbelșugată a pământului din jur. Rămân verzi chiar când câmpurile din jur sunt arse de soare; cresc, înalte, cu frunze multe și mari, cu flori oacheșe.

Podoaba smârcurilor sau a marginei de lacuri o dau stânjeniei-galbene (*Iris pseudoacorus*) frumoși, cu floare în vârful ramurilor, de ademenesc de departe insectele spre fecundare. Întâiu se deschid staminele, adăpostite sub limba lată a stigmatului. Insectele apucând drumul spre nectar, se umplu de polen. Sburând pe altă floare lasă polenul pe limba stigmatului ce se aține în cale. Tul-

pina e subpământeană ca și la stânjâneii din grădină, noduroasă și cu multe rădăcini, ce se afundă în pământul umed, ca niște ancore.

Mai încolo se vede limbarița (*Alisma plantago*) cu frunzele ca un buchet, din mijlocul cărora iese ramura în 3 muchi. Se ramifică la vârf în crenguțe din același nod și poartă flori trandafirii, vizitate de musculițe, cărora planta le fabrică nectar la baza staminelor. Când planta crește în apă, frunzele își schimbă forma. Unele rămân sub apă subțiri și lungi, altele plutesc la fața apei, iar celelalte au codița lungă spre a ieși din apă. Și poziția frunzei este așa încât soarele nu o bate drept, pe față, ci oblic. De aceea frunzele n'au sto-

Fig. 434. — Limbarița.

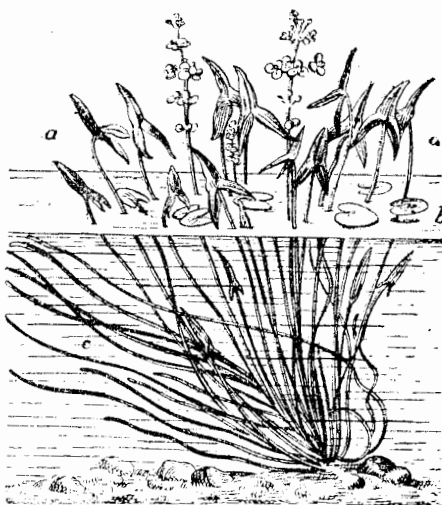

Fig. 435. — Săgeata-apelor (Gr.).

mate; transpirația nu este prea mare, ca la plantele cu frunzele perpendicular așezate pe direcția razelor solare.

La fel e cu săgeata-apelor (*Sagittaria sagittifolia*) care are și frunze lungi, subțiri sub apă, dar și frunze mari, în formă de vârf de săgeată, deasupra apei. Frumoase sunt florile. Când planta e singurată e ca un candelabru cu multe lumânări aprinse. Florile cele mai de jos, cu codița scurtă, sunt femeiești; cele mai din vârf, cu codița lungă sunt bărbătești. Toate au câte 3 mari petale trandafirii, cu câte o pată purpurie la bază. Purpurii sunt și anterele, pe când stigmatul este verzui, așa încât dau o variațiune de colori, bătătoare la ochi. Nesigură pe seminți, această plantă are și niște tubercule cât aluiele de mari, bogate în amidon, din care în primăvară poate să iasă o altă plantă.

Podoabă e și crinul-de-baltă sau roșățea (*Butomus umbellatus*) cu florile mari, grămadă, fiecare la capătul unei codițe subțiri, toate ieșite din vârful unei ramuri netede și înalte. Au petale trandafirii, cu antere purpurii ca și fructele. De aceea face și podoaba marginii lacurilor. Frunzele sunt subțiri, jos în 3 muchi, spre vârf ca sabia și ies grămadă, ca un buchet.

Fig. 436. — Crin-de-baltă (Gi.).

Un port cu totul deosebit îl are c o a d a c a l u l u i (*Hippuris vulgaris*). Are înfățișarea celeilalte plante cu același nume, dar care nu face parte dintre plantele cu flori (*Equisetum*). Ramurile ieșite din tulpina subpământeană sunt groase, cam ca de sparangă, galbene și înalte. Frunzele înguste, subțiri, verde închis, lungi, ies mai multe din același nod, de jur împrejurul trunchiului. Cele de sub apă, mai moi stau îndoite în jos. La subsuoara frunzelor aeriene sunt florile simple, verzi, cu câte o stamină și un singur ovar. La această plantă se poate vedea cât de ușor variază portul plantelor de apă după locul unde trăiesc. Când apa e mare, planta n'are flori, iar frunzele sunt toate totuna, pe trunchiul gros și lung. Când apa o udă în parte numai, frunzele de jos de sub apă sunt subțiri, pe când cele de deasupra apei sunt mai late, iar planta poartă flori. Când apa scade de tot, planta nu crește mai înaltă de două laturi de mână și poartă numai frunze aeriene.

În preajma lacurilor mai mari e umezeală și umbră. Aceleași condițiuni se găsesc și prin luncile marilor râuri, pe sub sălcii și plopi sau de-a-lungul râurilor din pădure. Prin asemenea locuri cu pământ mereu reavăn se îngrămădesc anumite plante. Neamurile lor pot să trăiască mai sus, în pajștele de pe dealuri ori prin poienile cu soare. E mare deosebire însă între ele. Dincolo apa este mai pe sponciu. Plantele sunt mici, cu flori mirositoare, viu colorate. Dincoace, bogăția de umezeală și umbră, face să crească mai toate înalte, să aibă frunze late, numeroase. Și aici sunt flori boghioase, dar simplu colorate, fără împetrișătura delicată a plantelor de șes. Aici dudăul domină.

Printre plantele cu flori albe, nelipsită e c u c u t a - d e - a p ă (*Cicuta virosa*) cea mai veninoasă dintre toate soiurile de cucută, cu crengi înalte uneori cât omul, goale înăuntru, afară de noduri și cu sghiaburi subțiri în lung. Ele ies din trunchiul subpământean umflat, gol înăuntru, despărțit prin pereți în curmeziș. Are un miros

pătrunzător. Frunzele sunt mari, compuse, cu codița goală înăuntru. Florile mărunte albe, stau îngrămadite formând o tipsie lată. Mai cu seamă primăvara, și în deosebi trunchiul subpământean este foarte veninos. Și frunzele, care pot înșela prin mirosul lor de pătrunjel, sunt otrăvitoare. E deajuns ca un copil neștiutor să mestece frunza în gură, pentru ca să fie amenințat cu moartea.

Tot flori albe, mici, adunate pe tipsii largi ca și cele de cucută, are și mărărașul (*Oenanthe aquatica*), uneori înalt de nu se vede omul din el. Când apa îi spală trunchiul, partea de jos are forma celui de cucută, umflat, ca o suveică, dând multe rădăcini adventive de înțepenie, dar și ramuri, goale înăuntru, cu coasta în lung. Frunzele mari aduc mai mult cu ale pătrunjelului decât cu ale mărarului și, au o teacă largă, ce înconjură trunchiul. Inflorește pe la sfârșitul verii, dând flori multe albe, formând o tipsie din ramificarea vârfului de trunchiu. Fructele seamănă cu ale mărarului, ceea ce și poporul a observat când l-a botezat mărăraș. Planta e socotită ca otrăvitoare. Crește și prin șanțurile umede din lungul drumurilor, măcar că nu ajunge înălțimea celor din bălți.

Fig. 437. — *Cucuta-de-baltă*.

Fig. 438. — *Joianul (R.)*.

Joianul (*Oenanthe crocata*) amestecat cu precedentul, se recunoaște după trunchiul neted, închis la culoare, care nu crește drept, ci fel de fel îndoit, cu codița lungă a frunzei asemănătoare cu trunchiul, iar spre vârf împărțită ca și frunzele de mărar. Se mai deosebește și prin florile aburite cu trandafiriu, în umbelute mici, cele dela margini sterpe și cu petalele mai desvoltate. Fructele adunate seamănă cu un golomoț verde, cu prelungiri gălbui, ca niște peri.

Din același neam al umbeliferelor, cu florile mici adunate într'o tipsie lată, e și cosițelul

(*Sium latifolium*) cu frunzele ca de frasin, compuse, cu o teacă la baza codiței. Trunchiul înalt și de 1,20 m., gol înăuntru, cu muchi în lung, e ramificat mai mult spre vârf. Florile multe, cu nectar, din care cauză sunt în deajuns de vizitate de către insecte.

Sunt și crucifere neamuri cu micsandra. Mai interesantă e hrenița (*Nasturtium amphibium*) care poate crește și în apă. Are frunzele deosebite; cele de sus sunt lunguiețe, cu vârful ascuțit și marginea întreagă. Cele de jos seamănă cu ale pădăiei, adânc crestate pe margini. Florile grămadite pe vârful ramurilor lungi sunt galbene, ca ale rapiței sălbatice. Frunzele de primăvară sunt mâncate, ca salată, pentru că au un gust plăcut, amărui pușin, din care cauză e și cultivat.

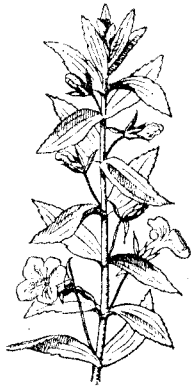

Fig. 439. — Veninarița (K.).

Fig. 440. — Coda-smăului (Gi.).

Frumoasă este veninarița (*Gratiola officinalis*) măcar că e otrăvitoare. Cu ramuri goale înăuntru, are frunzele lungi și ascuțite la vârf tot câte două, față în față, la fiecare nod. Dela subsuoara frunzelor, pe codițe subțiri ca ața, atârnă flori boghioase, pe dinăuntru albe-gălbii, iar pe dinafară cu dungi purpurii. Atrage multe insecte, căci le dă nectar. Trunchiul subpământean este căutat de doftoroaiele satelor. E un purgativ puternic, iar poporul întrebuințează buruiana și împotriva frigurilor.

Nu lipsesc nici plante asemănătoare cu rodul-pământului. E coda-smăului (*Calla palustris*), oacheșă, plantă a cărei neam adus din țările calde face podoaba casei. Se recunoaște lesne prin frunze mari, late, strălucitoare, cu nervuri mai albe, paralele cu marginea frunzelor. Pe o crenguță verde, netedă, stau florile, grămadă pe un știulete cărnos, simple, dese, unele lângă altele. Când fructele se coc, roșii ca de mărgean, contrastează prin culoarea lor cu

frunza albă pe dinlăuntru, verde în afară, ce le învăluie în parte ca și la rodul-pământului. Planta se socotea bună împotriva mușcăturilor de șarpe.

Până și sânzâiana din fânețe își are un reprezentant (*Galium palustre*), înalt, cu florile mai mășcate și din cauza aceasta mai rare.

Plantele cu florile galbene domină. Mai ales din familia compo-seelor sunt multe și mari. Așa e iarba-mare (*Inula helenium*) vestită, căutată de fete pentru ca să facă lăutoare cu rădăcina ei sau pentru afumat în casă. Trebuie săpată numai în ziua de 40 Sfinți și nu cu sapa, ci cu un băț rupt, căci altfel își pierde mirosul dar și puterea. E înaltă cât și o sora-soarelui, cu care se aseamănă și la floare, deși tipsia nu e așa de mare. Crește și pe malul apelor din pădurile umbroase.

Frumoasă prin rândurile de flori de pe marginea tipsiei, asemenea cu razele de lumină pusă în jurul capetelor de sfinți e și tă-tă-ișul (*Pulicaria dysenterica*). Din pricina mirosului cam urît, dar puternic, se pun frunzele prin pat ca să alunge puricii.

Cea mai boghioasă dintre plantele locurilor umede este calcea-calului (*Caltha palustris*) cu florile mari ca gălbenușul de ou, cu petalele lucioase, cu numeroase stamine, făcând parte din familia ranunculaceelor. Pe ramurile goale înlăuntru și stră-lucitoare pe din afară, sunt prinse două soiuri de frunze. Cele de jos lunguiețe, cu codița lungă în formă de inimă, pe când cele de sus, de sub flori, fără codiță, rotunde și colorate în verde-închis. E un contrast între florile galbene și aceste frunze lucioase. Cât de mari sunt vitele nu le ating, căci sunt supărătoare la gust. Tot așa de boghioasă e și floarea de-lingoare (*Lysimachia vulgaris*) neam cu ciuboțica-cucului. E înaltă cât un tufan; are frunze tot câte două față în față și lungi iar florile stau la vârful ramurilor; mari, grămadă, sunt văzute lesne de insecte.

Ei îi face concurență trifoiștea sau trei-frați (*Meyanthes trifoliata*), numită așa de popor pentru că frunzele ei seamănă cu ale trifoiului, formate din trei frunzișoare mari, însă verzi mai deschis. Frumos este buchetul de flori trandafirii, mai albicioase când sunt deplin desfășurate, mai închis, roșcate, când sunt în boboc. Mai au o caracteristică. Petalele sunt ca destrămate pe margini având de jur împrejur ca niște ațișoare mici albe. Frunzele uscate sunt folosite în medicină. Ceaiul făcut din ele e bun de friguri sau ca întăritor.

Fig. 441. — *Bulbucei* (Gi.).

Dintre plantele cu flori roșii răchitanul (*Lythrum salicaria*) e în așa de mare cantitate, încât petece roșii se desemnează dintre

celelalte plante. La vârful unor ramuri înalte de 1 m. și mai bine, cu frunzele două câte două în față și în forma celor de răchită, stau ciucură florile de un roș de carmin vioiu. E vestită prin aceea că florile sunt de trei soiuri, cu toată aparenta lor identitate.

Sunt unele cu staminele lungi, altele cu staminele mijlocii, iar altele cu staminele scurte. Și lungimea pistilului variază la fel. E ca și la ciuboțica-cucului numai că aici complexitatea e și mai mare. Sunt vizitate de insecte, căci le dau nectar în deajuns.

Numai acea insectă va putea fi de folos, care va vizita două flori în care staminele și pistilul sunt la aceeași înălțime.

Fig. 442. — *Trei-rați*.

Fig. 443. — *Răchitanul* (K.).

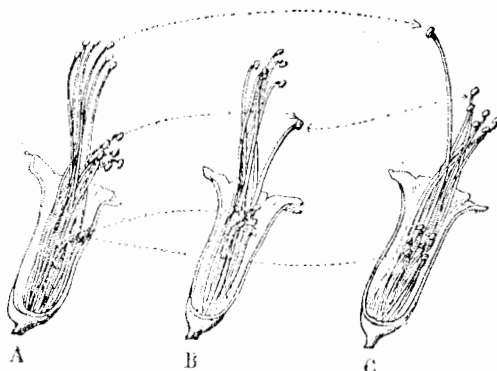

Fig. 444. — *Flori de răchitan*.

Amestecat cu răchitanul se întâlnește și pufărița (*Epilobium hirsutum*) frate de cruce cu cel întâlnit prin curăturile de pădure.

Și ea e cu flori boghioase, bătând în vișiniu. Ii zice și pufuliță, pentru că atunci când fructele se deschid, ies semințele cu câte un puf alb pe dânzele, ca să le ajute la sbor cât mai îndelung.

O caracteristică a locurilor umbroase și umede, este izma-broaștei (*Mentha aquatica*) mirositoare, care se recunoaște după aceea că în vârful crengilor poartă o măciucă de flori roșietic-violete, mărunte, iar altele, puține, se află și la subsuoara frunzelor mici de desupt. N'are nici mirosul, nici căutarea minții pipărate, a cărei frunze păstrează gustul răcoritor chiar după ce au fost uscate ori a minții cu frunzele crețe, cultivată în special în Anglia. Aceste două trăiesc prin locurile mai secetoase.

Mirositor e și odoleanul (*Valeriana dioica*) înalt, cu trunchiul în muchi, cu frunzele adânc crestate câte două față în față și cu florile mărunte, cu câte un săcușor dedesupt. Strânse grămadă în

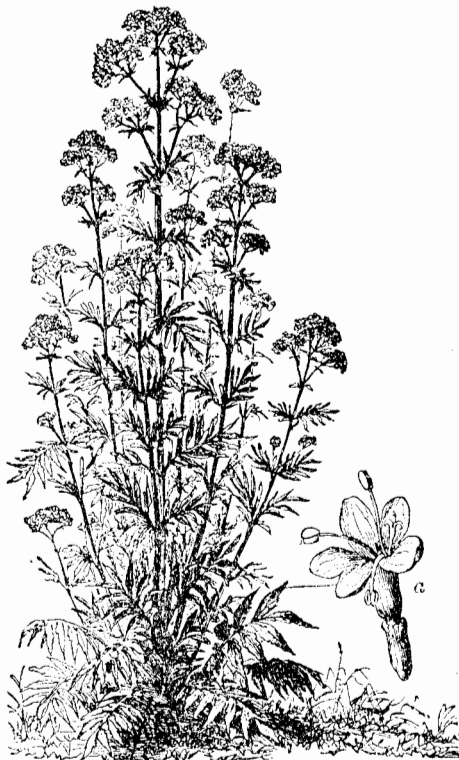

Fig. 445. — Odolean.

vârf, cele femeiești sunt de o parte, cele bărbătești, mai mari, de alta. Dar chiar dintre același soi de flori unele sunt mai mari, altele mai mici. Toate sunt colorate ca florile de caise și au un miros plăcut de vanilie.

Odoleanul cu florile toate de același fel, roșii de care, cu miros de liliac are staminele și ovarul la un loc (*Valeriana officinalis*).

Crește prin pajiștile umede din spre munte. Din el se scoate valeriana, medicamentul întrebuințat pentru liniștirea nervilor.

Curios e că pisicile sunt atrase de această plantă, care nu rar este amestecată la un loc cu cealaltă.

Și poporul dă preț odoleanului. Rădăcina, cu miros puternic, se întrebuințează pentru liniștirea nervilor, a bătăilor de inimă, mai ales la femei. E bun de pus în lăutori ori în scaldătoarea copiilor, ca să

le treacă de speriat. De altfel și în poeziile populare odoleanul se întâlnește adesea:

Foaie verde odolean
Câte zile-s într'un an
Toate le petrec cu-alean.

A. Gorovei.

Nici plante cu flori albastre nu lipsesc în pământurile în care apa piftește din belșug. Dintre acestea nu-mă-uita (*Myosotis palustris*) e cea mai oacheșă. Umples locurile pe unde crește. Rămuroasă, înaltă, se deosebește de surioara ei dela deal, prin culoarea ceva mai palidă, mai alburie a florilor deși prin numărul lor mare, pare că sunt cununițe pe partea îndoită a cărjei mereu desfășurată fără sfârșit. Infloresce din Mai și ține într'una până în August. Alături se află pribolnicul (*Veronica baccabunga*). Plantele din genul *Veronica* sunt

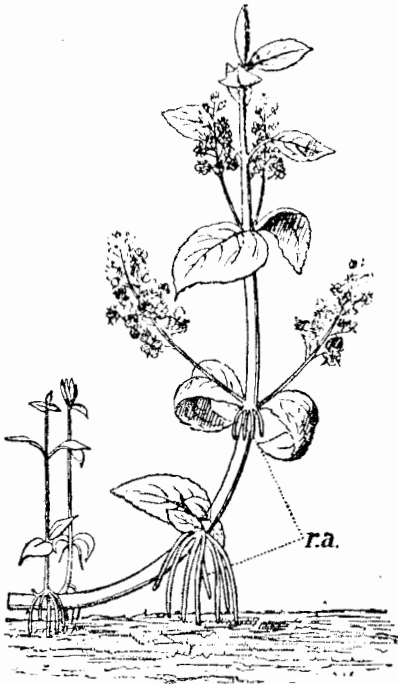

Fig. 446. — Pribolnicul (Gr.).

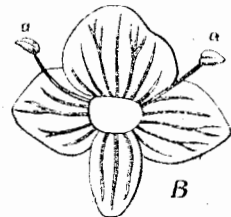

Fig. 447. — Floare de Veronica.

foarte răspândite. La câmp și dealuri sunt printre cele care apar mai întâi, atrăgând atenția prin florile destul de măscate de un albastru de cicoare, pare că ar fi niște ochi de copil cu privirea uimită.

Se recunosc prin florile cu patru petale neegale: una mai mare, lată în sus, alta mică, îngustă în jos și două aripi. Petalele sunt mai totdeauna albastre cu dungi mai închise. Floarea nu are decât două stamine cu anterele albe.

E frumos mecanismul fecundațiunii la aceste plante. Nectarul e ascuns în fundul florii, întărătul ovarului iar staminele sunt resfrânte în afară, încât ai crede că nu mai pot veni în contact cu insecta.

Aceasta sosind la gura florii, ca să aibă de ce să se țină, se prinde cu picioarele de codițele staminelor, aducându-le prin un mecanism de îndoire cu anterele sub burta ei. Se unge astfel cu polen tocmai în locul unde, intrând în floare, vine în atingere cu stigmatul din capul pistilului lung.

Așa e la toate speciile de Veronica. Pribolnicul de prin locurile umede are florile mai mici, dar mai intens albastre; mecanismul fecundației este același. La el se observă bine adaptarea plantei la mediul terestru, când apa scade. Dă rădăcini adventive dela noduri, prin care se înțepenește în pământ.

Neam cu veronica, făcând parte din aceeași familie ca și linarița și gura leului este brânca (*Scrophularia nodosa*) înaltă și de un metru, cu frunze mari, opuse și cu vârful crengilor foarte ramificat. În vârful fiecărei ramurele este o florică umflată, colorată mai mult în violet închis de tot, bătând în brun. O cercetează mai mult viespile. Întâiu iese la iveală pistilul. După două zile se moaie și se lasă în jos, iar locul lui îl iau staminele. Deci și la această plantă e o variațiune în timp între desfășurarea

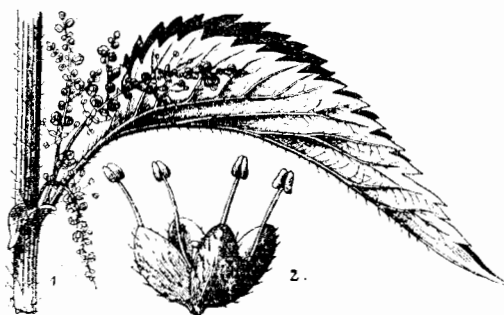

Fig. 448. — *Urtică*. 1 = flori femești; 2 = flori cu stamine.

Fig. 449. — *Fir otrăvitor*.

celor două sexe. Aceasta se întâmplă pentru ca fecundația încrucișată să fie asigurată.

Tabloul cadrului apelor n'ar fi complet dacă nu s'ar pomeni și de nelipsita *urzică* oriunde este dudău ori terenuri inculte.

Cine n'o cunoaște? Cine fără voie nu s'a urzicat vreo dată? La Sf. Gheorghe copiii se bat cu urzici. Este o plantă ce știe să se apere. Nu pune gura pe ea niciun animal, afară de larva unui prea frumos fluture. Pe tot trupul are săgeți înveninate, dar mai ales când e tânără sau în preajma florilor. Acestea sunt verzi și în două case deosebite (*Urtica dioica*) adică florile bărbătești pe o plantă, cele femești pe

alta. La urzica-mică, mai urzicătoare (*Urtica urens*) amestecată cu cealaltă, florile de ambele feluri sunt pe aceeași plantă. În schimb sunt multe, înșirate ca pe o ață, spânzurând în bătaia vântului. Pe cât sunt de mici și fără arătare, pe atâta cuprind un mecanism minunat pentru împrăștierea polenului. Când te uiți la o floare bărbătească, imediat înainte de a se deschide, vezi că anterele stau ascunse, îngheboșate și îndoite. Când foițele care le acopăr se deschid, staminele se desdoaie ca o coardă și împrășcă polenul din antere. Faptul se poate observa și în casă, dacă se pune o crenguță de urzică într'un pahar cu apă. Când dă lumina soarelui florile se deschid cu sgomot.

În cele mai comune plante găsești câte ceva de observat, care îți deșteaptă mai ales gândul că plantele nu sunt lipsite nici de viață, nici de minunate îngheburări spre a-și asigura traiul neamului, pentru cari înfloresc și se împodobesc cu fel de fel de colori.

Primăvara, când sunt tinere și nu au de ce să-și arate prea multe săgeți, frunzele de urzică, opărite ca să se anihileze otrava ce s'ar mai găsi în ele, dau o mâncare de post minunată, căutată. Borșul de urzică e nelipsit dela masa săteanului nostru în săptămâna mare iar urzicile făcăluite, cu ceapă prăjită și presărată cu hrean e o mâncare și igienică.

Nici planta din neamul Euphorbiei (lăptele-cânelui) crescută de obicei prin stepe nu lipsește în locurile umede și chiar mlăștinoase din jurul lacului. Aliorul-de-baltă (*Euphorbia palustris*) crește înalt și numeros în Delta Dunării. Câtă deosebire este între speciile aceluiași gen, care trăiesc în medii deosebite, la această plantă se vede. Pe când neamurile ei de pe câmpiile uscate, nu cresc înalte, au frunze mici, înguste, uneori ca ale bradului, economisind suprafața de transpirație, apa necesară vieții fiind puțină, aliorul-de-apă crește ca un dudău, trecând de un metru înălțime, multe la un loc formând o pădurice. Are un rizom, din care ies trunchiurile cu frunze dese, lanceolate, ascuțite la vârf. În schimb ramificațiile din vârf, ce poartă florile, sunt dese, cu frunzele învelitoare galbene; fiecare buchetel poartă mai multe flori bărbătești numai cu o anteră, iar în mijlocul lor se află o floare femeiască. E o plantă decorativă pentru cadrul exterior al bălților.

Numeroase sunt și plantele din familia composeelor, care împetrițcăză păpuriștea și cadrul extern cu florile lor boghioase galbene. În afară de Inula, des întâlnită este rugina-de-baltă (*Senecio paludosus*), cu trunchiul și de 2 metri, la bază gros cât un deget, gol înlăuntru, colorat uneori roșcat. Frunzele toate la fel de lungi, înguste, cu vârful ascuțit, pe margini cu dinți uneori spinoși, pe dos păsloase. În vârful trunchiului pe ramuri secundare stau florile după tipul floarei-soarelui, pe margini cu flori femeiești, cu corola lungă galben-deschis, în mijloc cu desișul florilor hermafrodite. Fructele sunt împrăștiate prin un mănunchiu de fire lungi.

Susaiul (*Sonchus palustris*) dimpotrivă are florile mari, după tipul celor de păpădie. E una din plantele de baltă care poate să ajungă și 3 metri înălțime, având trunchiul roșcat, cu numeroși peri pe el. Frunzele sunt ca niște vârfuri de săgeți cu colțurile dela bază lungi, păroase și ele. Florile galben-roșcate au petalele lungi. Fructele ruginii, prismatice, au la vârf un puf alb ca zăpada din fire fine și dese.

Nu lipsesc nici scaiuri. Mai des e crăpușnicul (*Cirsium palustre*) care crește de altfel în numeroase exemplare la un loc și prin pășunile umede, unde strică iarba. Planta are

viețată de 2 ani; în anul întâiu dă numai un buchet de frunze din mijlocul căruia iese în al doilea an trunchiul, foarte rar ramificat, înalt unde îi merge bine și de 2 metri. Este în tot lungul lui înaripat și numai spini, iar la vârf sub florile argintiu, acoperit cu o scamă deasă. Și frunzele lungi, dese, sunt crestate când mai adânc, când mai puțin, dar tot cu mulți spinipemargine. Frumos e și hambul cu flori dela vârful tulpinei ramificate. La baza florilor stau solzii, cei de jos spinoși, cei de sus purpurii la vârf, strânși des, acoperind cu totul florile îmbobo-

Fig. 450. — Crăpușnic (K.).

Fig. 451. — Cârlișgele fructului de dentiță.

cite. Când se desfășoară, rubinii, cu stigmatete puțin gălbii, împodobesc planta spinoasă. Sunt des vizitate de albine, de gândaci.

Din acelaș neam, crește în tufe înalte dentița (*Bidens tripartita*), numit și cârligior, doi-dinți, numiri care arată iarăși finul simț de observare al poporului. Trunchiul înalt e ramificat, cu frunze de un verde mai închis, împărțite în trei foițe. Florile galbene sunt strânse grămadă după tipul celor de romaniță. Numele îi vine dela fructul care are două prelungiri numai cârlige ascuțite. Când din nebăgare în seamă treci pe lângă tufele cu fructe, îți trebuie multă casnă ca să le scoți din haine. E mijlocul minunat al plantei de a-și împrăștia semințele.